

Co to jest Krajowy Mechanizm Prewencji?

Jest to niezależny, krajowy organ wizytujący ustanowiony na podstawie Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (w skrócie: OPCAT).

18 stycznia 2008 r. zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji powierzono Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

ZADANIA KRAJOWEGO MECHANIZMU PREWENCJI:

- regularne sprawdzanie sposobu traktowania pozbawionych wolności w miejscach zatrzymań, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem;
- przedstawianie rekomendacji właściwym władzom, w celu poprawy traktowania oraz warunków osób pozbawionych wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu;
- przedstawianie propozycji i uwag odnośnie do obowiązujących oraz projektowanych przepisów prawnych;
- sporządzanie rocznego raportu z działalności, który jest następnie publikowany.

WIZYTACJE KRAJOWEGO MECHANIZMU PREWENCJI:

- mają charakter prewencyjny,
- są niezapowiedziane,
- podczas ich trwania dokonuje się m.in. oglądu pomieszczeń wchodzących w skład wizytowanego miejsca zatrzymań, rozmów w cztery oczy z osobami pozbawionymi wolności oraz analizy dokumentacji prowadzonej w wizytowanym miejscu,
- zwińczenie każdej wizytacji stanowi raport zawierający rekomendacje dla władz jednostki, którego wyciąg dostępny jest na stronie internetowej: www.rpo.gov.pl w zakładce Krajowy Mechanizm Prewencji.

CO TO JEST MIEJSCE ZATRZYMAŃ?

Jest to jakiegokolwiek miejsce pozostające pod jurysdykcją i kontrolą danego państwa, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności, na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem (art. 4 ust. 1 OPCAT). Zaliczamy do nich:

- areszty śledcze / zakłady karne,
- schroniska dla nieletnich / zakłady poprawcze,
- pomieszczenia dla osób zatrzymanych jednostek organizacyjnych Policji,
- policyjne izby dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze / młodzieżowe ośrodki socjoterapii,
- pomieszczenia dla osób zatrzymanych przy placówkach Straży Granicznej,
- areszty w celu wydalenia,
- ośrodki strzeżone dla cudzoziemców,
- wojskowe miejsca zatrzymań,
- szpitale psychiatryczne,
- izby wytrzeźwień,
- domy pomocy społecznej.

CO TO SĄ TORTURY?

Torturami jest każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne lub psychiczne, w celu uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania w celu ukarania jej za czyn popełniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także w celu zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo w jakimkolwiek innym celu wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą. Torturami nie jest ból lub cierpienie, jakie mogą być następstwem zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z nimi lub też wywołanych przez te sankcje przypadkowo.

FAQ - Najczęściej Zadawane Pytania

Kiedy i na podstawie jakich dokumentów został powołany Krajowy Mechanizm Prewencji (dalej KMP)?

Pismem z dnia 18 stycznia 2008 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, na podstawie uchwały Rady Ministrów Nr 144/2005 z dnia 25 maja 2005 r. - powierzył oficjalnie Rzecznikowi Praw Obywatelskich pełnienie funkcji Krajowego Mechanizmu Prewencji, w rozumieniu art. 3 Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej OPCAT). Protokół ten został przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w dniu 18 grudnia 2002 r. W Polsce, na podstawie ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o ratyfikacji OPCAT, Prezydent RP dnia 2 września 2005 r. ratyfikował wyżej wymieniony Protokół. Wszedł on w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej dnia 22 czerwca 2006 r.

Dlaczego rola KMP została powierzona Rzecznikowi Praw Obywatelskich?

Powierzenie polskiemu Ombudsmanowi zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji gwarantuje właściwą implementację przepisów OPCAT, odnoszących się do mandatu krajowych mechanizmów prewencji. Rzecznik Praw Obywatelskich jest bowiem w swojej działalności niezawisły oraz niezależny od innych organów państwowych i odpowiada jedynie przed Sejmem.

Pracownicy zespołów wizytujących posiadają niezbędne umiejętności i wiedzę zawodową do przeprowadzania wizytacji prewencyjnych, mających na celu zapobieganie torturom na poziomie krajowym (art. 18 ust. 1 i 2 OPCAT). Skład zespołów wizytujących zapewnia także, wymaganą przez postanowienia OPCAT, równowagę pod względem płci.

Jak zorganizowany jest KMP w ramach Biura Rzecznika Praw Obywatelskich?

Od dnia 14 października 2010 r., w wyniku reorganizacji przeprowadzonej w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, wyodrębniony został zespół „Krajowy Mechanizm Prewencji”. Niemniej jednak Zespół „Krajowy Mechanizm Prewencji”, ze względu na dużą liczbę i różnorodność miejsc zatrzymań oraz niewystarczające zasoby ludzkie, wspierany jest w dalszym ciągu w przeprowadzaniu wizytacji przez pracowników Biur Pełnomocników Terenowych RPO w Gdańsku, Katowicach i we Wrocławiu.

Jakie są uprawnienia KMP?

Zgodnie z art. 19 OPCAT, krajowym mechanizmom prewencji przyznaje się uprawnienia do regularnego sprawdzania sposobu traktowania osób pozbawionych wolności w miejscach zatrzymań, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem. Mają one prawo do przedstawiania rekomendacji właściwym władzom, w celu poprawy traktowania oraz warunków osób pozbawionych wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu,

niehumanemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Dodatkowo mechanizmy przedstawiają propozycje i uwagi odnośnie do obowiązujących oraz projektowanych przepisów prawnych.

Co to są tortury?

Zgodnie z art. 1 Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanego lub poniżającego traktowania albo karania, przez tortury rozumie się „każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne bądź psychiczne, w celu uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania, w celu ukarania jej za czyn popełniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także w celu zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo w jakimkolwiek innym celu wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą. Określenie to nie obejmuje bólu lub cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo”.

Jakiego rodzaju miejsca wizytuje KMP?

Krajowy Mechanizm Prewencji przeprowadza wizytacje w miejscach zatrzymań. W rozumieniu art. 4 OPCAT pod pojęciem miejsc zatrzymań rozumie się jakiegokolwiek miejsce pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności, na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem. Przez pozbawienie wolności rozumie się z kolei zatrzymanie lub uwięzienie bądź umieszczenie osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej.

Powyższa definicja miejsc zatrzymań, jak i osób pozbawionych wolności, jest bardzo szeroka i obejmuje około 1800 jednostek na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Krajowy Mechanizm Prewencji przeprowadza bowiem wizytacje między innymi w: zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia jednostek organizacyjnych Policji, policyjnych izbach dziecka, izbach wytrzeźwień, domach pomocy społecznej, szpitalach psychiatrycznych, ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców, pomieszczeniach do wykonywania aresztu w celu wydalenia oraz wojskowych aresztach dyscyplinarnych.

Kto finansuje działalność KMP?

Zgodnie z art. 18 ust. 3 OPCAT Państwa Strony Protokołu podejmują się udostępnić niezbędne środki dla działania krajowych mechanizmów prewencji. W związku z tym, działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji w Polsce finansowana jest z budżetu państwa.

Czy KMP przeprowadza wizytacje interwencyjne? Czy KMP zajmuje się sprawami indywidualnymi?

Krajowy Mechanizm Prewencji został powołany w celu zapobiegania torturom oraz innym niedozwolonym formom traktowania osób pozbawionych wolności. Jego wizytacje mają charakter zapobiegawczy. Rozpatrywanie spraw indywidualnych oraz przeprowadzanie wizytacji interwencyjnych nie należy do kompetencji KMP.